

- 23 Удварі І. Збирька жерел про студії русинського писемства. Кириличні уббжники мукачовського єпископа Андрія Бачинського / І. Удварі. – Ньїредьгаза: IMI Print KFT, 2002. – Ч. 1. – С. 88–91.
- 24 Там само. – С. 92–96.
- 25 Hornad V. de juxta. Dejiny... – С. 220.
- 26 Кралицький А. Чинь соборованія у нашихъ монаховъ / А. Кралицький // Листокъ. – 1885. – № 4. – С. 53.
- 27 Удварі І. Збирька жерел... – С. 96.
- 28 Hornad V. de juxta. Dejiny... – С. 569.
- 29 Кралицький А. Чинь соборованія у нашихъ монахові... – С. 53.
- 30 Там само. – С. 53–54.
- 31 Там само. – С. 54–55.

### SUMMARY

**Victor Kichera**

THE MUKACHEVO'S ABBOT ANATOLIJ KRALICKIJ (1834–1894) LIKE A HISTORIAN OF OSBM  
 In this article the author analyzed the figure of Anatolij Kralickij (1834–1894) – the superior father of the Mukachevo monastery. The author describes this person as an author of the historical researches of the monasteries and the investigator of the Hungarian Province OSBM. The purpose of the article is the research of the scientific contacts Anatolija Kralickogo with the representatives of the «galicka» and «naddnprjanska» intelligence.

**Key words:** Basilian fathers, Ordo saint Basili Magni, greek ritual, Mukachevo Greek Catholic eparchy, capitula.

**Володимир Галик,**

*кандидат історичних наук, доцент  
 кафедри всесвітньої історії Дрогобицького державного  
 педагогічного університету ім. Івана Франка*

## ЛИСТИ СВЯЩЕНИКА ІВАНА КУЗІВА ДО ІВАНА ФРАНКА

На основі листів Івана Кузіва, адресованих Іванові Франку, висвітлено розвиток співпраці між священиком та вченим. Проаналізовано дружні взаємини та особливості їхньої науково-пошукової співпраці.

**Ключові слова:** Іван Франко, Іван Кузів, священик, село Дидьова, епістолярна спадщина, взаємини.

Епістолярна спадщина Івана Франка посідає значне місце у сучасній франкознавчій науці, оскільки використовується дослідниками-франкознавцями не лише для реконструкції відносин вченого з видатними особистостями а й для вивчення його історико-краєзнавчої, етнографічно-фольклорної та дослідницької діяльності. Також такі джерела доповнюють інші виявлені на сьогодні автобіографічні матеріали.

Водночас серед значної кількості листів до вченого трапляються й практично невідомі дотепер тексти. Такими є вісім листів до Івана Франка від священика Івана Кузіва з Дидьової на Турківщині (вже не існує) віднайдені нами у відділі рукописних фондів та текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Про взаємини І. Кузіва та І. Франка нагромадилася певна, хоча й невелика за обсягом література. Так, наприклад, добре відомий дослідник Г. Дем'ян у праці “Таланти Бойківщини” здійснив спробу описати формування взаємовідносин І. Франка з І. Кузівим, частково характеризуючи й кілька листів священика до вченого<sup>1</sup>. У книзі “Нетрадиційний погляд на життя і творчість Каменяря (Франко – рибалка і художник слова)” Т. Присяжний, П. Присяжний і В. Бандура розповіли про перебування Івана Франка в Івана Кузіва, акцентувавши на рибальських захопленнях вченого<sup>2</sup>. Варто назвати також одну із праць великої серії Р. Горака та Я. Гнатіва, а саме “Іван Франко. Книга шоста. В поті чола”, де розкриваються окремі аспекти третього арешту І. Франка, через який мав певні неприємності й отець І. Кузів<sup>3</sup>. У цьому контексті не можна оминати увагою й спомини сучасників про вченого, де подекуди йдеться про перебування вченого в Івана Кузіва<sup>4</sup>. Про відвідини І. Франком села Дидьова на Турківщині 16 серпня 1889 р. пишуть у своїх мемуарах І. Филипчук та З. Флюнт, докладно описуючи причини і сам процес арешту вченого і вказуючи осіб, які брали участь у його затриманні<sup>5</sup>. Таким чином, історіографія та джерельна база дослідження представлена різноманітним матеріалом, проте цілий ряд аспектів досліджуваної нами проблеми викладений у ньому поверхово. З огляду на це, обрана тема потребує окремого спеціального вивчення.

Метою цієї статті є висвітлення взаємин священика Івана Кузіва із Іваном Франком на підставі окремих сюжетів із епістолярної спадщини отця до вченого.

Іван Кузів, мабуть, був шкільним товаришем Івана Франка<sup>6</sup>. Народився 1857 р. у с. Дидьова на Турківщині<sup>7</sup>. Висвятився на священика у 1884 р. і в 1885 р. обійняв парохію в рідному селі, а з 1886 р. був її повноправним парохом<sup>8</sup>. У священичій діяльності І. Кузіва в селі виділяють два періоди: I) 1885–1888 рр.; II) 1888–1918 рр.<sup>9</sup>. Помер 29 вересня 1918 р. у Дидьовій<sup>10</sup>.

Іван Кузів був видатним етнографом та добрим знавцем бойківського краю, про що свідчить його участь у етнографічній експедиції на Бойківщину, яку організував Іван Франко<sup>11</sup>. Отець прискіпливо вивчав особливості життя, побуту, звичаїв і обрядів бойків, результатом чого стала наукова публікація досліджень на шпальтах “Зорі”<sup>12</sup>. Також І. Кузів надав чимало матеріалів І. Франкові до його тритомного видання “Галицько-руських народних приповідок”, у т. ч. і “кілька збірок з Грушової та інших сіл Дрогобицького пов[іту] і з Дидьової Турецького пов[іту]”<sup>13</sup>. І. Кузів також допомагав дружині І. Франка у роботі над її статтею “Карпатські бойки і їх родинне життя”, що певною мірою базувалася на усних та письмових матеріалах, наданих цим священиком<sup>14</sup>.

У село Дидьова над Сяном Іван Франко приїхав 19 травня 1885 р. і провів у ньому майже півтора місяця – до 30 червня 1885 р. Разом з дружиною та дітьми був тут і влітку 1886 р. та з 22 липня до 29 липня 1889 р.<sup>15</sup>

Іван Франко отримав від Івана Кузіва вісім листів. Аналізуючи їх, зауважимо, що всі вони не датовані, тому складно визначити точний час листування. Однак

публікована нами епістолярна спадщина містить дуже важливу інформацію про взаємини між священиком та вченим. Зокрема із листа (написаний приблизно у 1886 р.) дізнаємося, що саме І. Кузів приймав тоді в себе Івана Яковича: “Лист ваш отримавем, так прошу приїжджати. Мені Ваш побут не зробит найменшого клопоту, бо помешкане, як знаєте, є обширне і вигідне. Напишіт, коли приїдете до Устрик, та коні вишлю, тільки прошу написати кілька днів наперед, щоби запізно лист не отримав”<sup>16</sup>.

Десь у 1887 р. І. Кузів просив ученого порекомендувати його товаришеві Т. Геровському “газету польську літературного-політичну краєву, котра би виходила 2 або 3 рази тижнево і не дуже дорога була”<sup>17</sup>. Із наступних листів довідуємося про літературно-наукову співпрацю Івана Кузіва з Іваном Франком. Зокрема, священик надіслав ученому оповідання “про війну Кошицьку”<sup>18</sup>.

Серед іншого, І. Кузів сприяв І. Франкові в оренді принагідного помешкання на літо, про що читаємо в одному з листів: “Нажаль в жачен спосіб некого на то пристати, щоб значить Вам покой та кухню до винайменя на літний час. Не видит в тім ніякого для себе інтересу. Продати готовий, а винаймати нехоче, на що і зладить впердне. Для Вас знов нема інтересу купувати хату на літній час і клопотатись нею і т. д.”<sup>19</sup>. Ймовірно, саме після цього листа І. Франко надумав придбати в Дидьовій ділянку землі та житло, щоб мати для себе і сім’ї постійне місце для літнього відпочинку. І саме І. Кузів допомагав йому реалізувати цей задум. Так, проводячи переговори з тамтешнім поміщиком, священик листовно повідомив І. Франкові, що “на продаж виставлений з дерева віблого домик, тільки ще не скінчений – значится не витрінкований, нема ні повали, ні підлоги, ні пеців, ні дверей, ні вікон, тільки зруб і дах, критий гонтом. Той домик є близь мене і на ладнім місци положений. Коло дороги. Днеська я его оглянув, має 4 убікації (кімнати. – В. Г.) обширні досить; значится моглоби бути 3 покої і кухня. За той домик і морг ґрунту коло него жадає 500 зл[отих], але викінчити мусите своїм коштом”<sup>20</sup>. Після цього листа І. Франко просив пароха, щоб той домовився з поміщиком про остаточне закінчення будинку за ті самі гроші, проте пан завершувати будівництво не бажав, оскільки це б йому обійшлося додатково в 400 злотих, а І. Франко, зі свого боку, вважав таку суму занадто великою, що й призвело до незгоди<sup>21</sup>. Мабуть, через певний час І. Франко все ж таки погодився купити цей будинок, проте його вже було розібрано. Про це дізнаємося із наступного листа І. Кузіва до І. Франка: “Дуже мені прикро, щом зараз не відписав, але то не з мої вини. Не було мене дома 10 днів, а повороті забули зараз сказати. Щодо тої хати дідича, то ї вже нема, забрав в Локоть на олієрню. Єнчої хати в селі нема”<sup>22</sup>.

16 серпня 1889 р., коли відбувся третій арешт, І. Франко перебував у Дидьовій, гостюючи в будинку о. І. Кузіва. Тут, у товаристві панночок Дегенівних, дочок російського генерала, й тутешнього дідича Волковицького, з котрим ходив на прогулянки, ловив рибу та добре проводив час<sup>23</sup>. Про це свідчать і спогади Осипа Маковея, який також разом з І. Франком бував у Івана Кузіва в селі на берегах Сяну. О. Маковей пише: “Іван Франко, як завзятий рибак, цілими днями, як лише не падав дощ, ловив рибу, заставляв ятері, різні сіті на Сяні, кидав у воду трукту на риби, ходив з сітьми по воді, шукав пстругів руками під камінням, –

словом, у ловлі риб бачить він велику приємність, бо хоч би ціле рано ловив і нічого не зловив, то він пополудні знову вибирався на риби. Також по дощі раненько зривався і йшов в ліс на гриби, які також дуже любив збирати і – їсти”<sup>24</sup>.

Австрійський жандарм, на прізвище Прийма, який за наказом комісара Турківського староства Альберта брав участь у затриманні Івана Франка та сестер Марії й Наталі Деген у Дидьовій 1889 р., у своїх спогадах-покаяннях помиляється при визначенні дати цієї події, називаючи 1890 р. Не був він добре обізнаним і з іншими подробицями цієї події. Річ у тому, що з Наддніпрянської України в Галичину, за завданням видатного вченого, публіциста і суспільно-політичного діяча Михайла Драгоманова, влітку 1889 р. завітав гурт київських студентів. Вони мали на меті ознайомитися із суспільним рухом, що організовувався під впливом І. Франка, і водночас започаткувати пересилання в Росію конспіративної дипломатичної літератури<sup>25</sup>. Сестри Деген спільно з І. Франком вибралися у гірські села Турківщини та на якийсь час влаштувалися у священника Івана Кузіва в Дидьовій. Сюди прибули Альберт і жандарм Прийма. Вони зробили обшук, а відтак, як стверджує жандарм, затримали І. Франка та Наталію й Марію Деген. Через Дзвиняч, Тарнаву й Шандровець повезли до Турки, а звідси комісар відрядив їх до Львова. Так розпочалося третє ув’язнення І. Франка, яке тривало 10 тижнів.

Про обставини арешту І. Франка та його товаришів Прийма згадує: до нього, “як до команданта постерунку в Лімній, приїхав перед полуднем комісар староства з Турки п. Альберт. Мене всі урядники знали, бо у мене в Лімній була добра кухня, добрі угорські вина, і тому всі урядники до мене заїжджали, часом навіть сам староста. З комісаром Альбертом я жив дружньо. Він приїхав з Турки кепськими кіньми. Просив мене о зміну коней і заявив, що поїдемо оба до Дидьової, до о. Кузія (Кузіва. – В. Г.), в котрого домі живе якийсь російський письменник і дві панни з Росії. Щодо цих осіб є підозріння, що управляють шпигунство. Доніс про це дідич-поляк, власник села Лютня і часті Дидьової п. Раціборський”<sup>26</sup>. Сам Прийма про І. Франка нічого не знав, проте з Іваном Кузівим у нього були приятельські стосунки. Щоб його застерегти від проблем, жандарм передав через “жидка” Мордка Каца, який прислужував жандармерії, лист-попередження про їхній візит. Затягуючи час (для того, щоб посланець прибув на місце швидше від них), Прийма з комісаром, проїхавши 8 кілометрів, зупинилися в селі Боберки перед корчмою. Сам Прийма відправив погонича до шинку по тютюн, хоча він не мав у цьому потреби. Потім “перепросив комісара, зліз з воза й непомітно витягнув залізну затичку з осі заднього колеса. Візник заговорився трохи в корчмі з людьми. Комісар почав злоститися, що так довго не вертає. Я побіг до корчми по візника. В сінях я дав йому цю затичку та приказав, щоб як колесо злетить з воза – він зліз і пішов її шукати, та щоб він нарочком шукав її довго [...], щоб ми не заїхали скоріше до Дидьової, як цей жидок – мій тайний посланець”<sup>27</sup>.

Посланець Прийми прибув вчасно і віддав повідомлення тещі о. І. Кузіва. У цей час пароха і його гостей не було вдома – вони вибралися на Сян ловити рибу. Господиня, прочитавши повідомлення, дуже перелякалася. Саме

палилося вогнище в печі для випічки хліба, тож жінка у страху перед інспектуванням вкинула туди масу документів і книг. На момент приїзду жандармерії священика з товариством ще не було – вони прийшли трохи згодом. Тоді почалося ревізування. Війт, комісар і Прийма обшукали будинок, проте нічого не забрали. Комісар поведився дуже ввічливо і, дещо розпитавши, заявив, що староство одержало наказ з намісництва, щоб обох панночок Дегенівних та І. Франка арештувати й делегувати до Львова. І. Франко в час обшуку не привертав до себе великої уваги, натомість дівчата справляли враження підозрілих. Опісля отець І. Кузів дав віз і комісар разом з панянками й І. Франком поїхали через Дзвиняч, Тарнаву й Шандровець до Турки, звідки їх відправили до Львова<sup>28</sup>.

Деталізуючи склад групи і період її перебування на Турківщині в 1889 р., варто зазначити, що крім І. Франка, Наталії та Марії Деген, туди приїздили їхні брати Сергій та Осип Маковей. Всі вони мешкали в Дидьовій з 21 по 29 липня<sup>29</sup>. У своїх споминах, сучасник і знайомий І. Франка, священик Зиновій Флюнт згадував у 1927 р.: “Прегарна, затишна околиця, з в’ючимся між лісистими горами Сяном, мусила манити покійного поета, який на феріях (відпочинку. – В. Г.) хотів відпочити. Гостинний дім Івана Кузіва був усе отвертий для наших передових людей. Він, будучи людиною глибоко начитаною та прегарним оповідачем, любив товариство письменників, між якими відпочивав душею, забуваючи, як мені говорив, те сирітство, в якому жив, повдовівши дуже рано<sup>30</sup>. Не тільки сам Прийма, а й З. Флюнт свідчить, що цьому жандармові вдалося завчасно і досить розважливо застерегти родину І. Кузіва про обшук. “Налякана тітка (теща Івана) Леонтина Березинська, повідомлена заздалегідь про намірений трус знайомим жандармом Приймою, спалила зі страху чи не половину цінної бібліотеки отця Івана та всю переписку з поетом. З димом пішли і старі метрики, так була залякана стара тітка! Цей трус налякав священика так, що він перестав гостити в своєму домі наших передових людей. І. Франко перестав бувати в нього, щоб не наразити його на труси та на можливі неприємності з боку духовної влади. Бо при цім трусі вийшло наяву, що І. Франко проживав “як небезпечний чоловік” у домі отця Івана під надзором жандармерії”<sup>31</sup>.

Десь через десять років у 1899 р. І. Франко мав намір відвідати Дидьову та погостювати у свого товариша священика І. Кузіва, але той відмовив, напевно через події десятирічної давнини, коли через арешт вченого у своєму домі мав певні неприємності. У своєму листі до І. Франка отець пише: “Прикро ми дуже, що Вам мушу відписати відмовно. У нас в селі тифус від весни. Тепер ще єсть в 3 хатах – в одних троє лежить. Друге, коло мене тепер цьоця, сестра тещі, вдова по уряднику з колії. Теща у Швайра Созаньського, він повдовів також, та єсть одна жінка, а три умерло в протягу 6 місяців, одно у мене 6 зимі на шарлатину... Дотого дуже Вас не прошаю і дуже ми прикро, що не можемо Вас в тім році запросити. Якось ся всьо так зложило нефортунно”<sup>32</sup>.

**ЛИСТИ ІВАНА КУЗІВА ДО ІВАНА ФРАНКА****ЛИСТ № (1\* )**

Високоповажний Добродію!

Лист ваш отримавем, так прошу приїжджати. Мені Ваш побут не зробит найменшого клопоту, бо помешкань, як знаєте, є обширне і вигідне. Напишіт, коли приїдете до Устрик, та коні вишлю, тільки прошу написати кілька днів наперед, щоби запізно лист не отримав. Прошу мені купити за кілька зл[отих] сигар стінний (настінний годинник. – В. Г.). Я ту гроші зверну.

З глибоким поважаньом Іван Кузів.

**ЛИСТ № (2\* )**

Шановний Пане!

В імени Т. Геровського упрашаю Вас, щобиște були ласкаві всказати ему таку добру газету польську літературного-політичну краєву, котра би виходила 2 або 3 рази тижнево і не дуже дорога була. При тій спосібности напишіть мені, чи придались нащо Вам з [Ліпик]. Єслиб в чім булаб не докладність, то напишіть, а я доповню.

При тій спосібности жичу Паньству веселих свят і сподієм ся незадовго побачити Паньство в Дидьові.

З глибоким поважанем Кузів.

**ЛИСТ № (3\* )**

Високоповажаний Пане [Д]окторе!

Дістав я Ваш лист і посилаю Вам два оповідання наразні на тепер. Я обіцяв Вам прислати про війну Кошицку – не посилаю тепер, бом слабый страшенно, бідую на жолудок, маю катар жолудковий – а то довше оповіданне. Та не можу до него взятись, щоби го відписати і упорядкувати. У нас великі сніги і морози. Як буду бачитись з Солінкевичом, то му пригадаю поручену справу.

Здаєсь, що не задовго спішність, бо зачуваю, що наші турчанські написати задумают скликати збори народної Ради ще за зими.

Остаюсь з довжшим поважаньом Іван Кузів.

**ЛИСТ № (4\* )**

Високоповажаний Пане!

З відповідією я опізнив ся і то найбільше для того, що хотівем нак[о]пити діалог – згодитись на вашу пропозицію.

Нажаль в жачен спосіб некого на то пристати, щоб значить Вам покой та кухню до винайменя на літний час. Не видит в тім ніякого для себе інтересу. Продати готовий, а винаймати нехоче, на що і зладить впередне. Для Вас знов нема інтересу купувати хату на літній час і клопотатись нею і т. д.

Остаю з довжшим поважанем Іван Кузів.

**ЛИСТ № (5\* )**

Високоповажаний Пане!

В справі Вашого купна я говорив з дідичом. І готов бути хліб з тої муки. Має він на продаж виставлений з дерева віблого домок, тільки ще не скінчений – значится не витрінкований, нема ні повали, ні підлоги, ні печів, ні дверей, ні вікон, тільки зруб і дах, критий гонтом.

Той домок є близь мене і на ладнім місці положений. Коло дороги. Днеська я его оглянув, має 4 убікації (кімнати. – В. Г.) обширні досить; значится моглоби бути 3 покої і кухня. За той домок і морг ґрунту коло него жадає 500 зл[отих], але викінчити мусите своїм коштом. Так справа стоїт.

Остаюь з довжшим поважаньом Іван Кузів.

**ЛИСТ № (6\* )**

Високоповажаний Пане!

Дідич мій не піднімає ся викінчити той домок в ціні 500 зл[отих], а то для того бо порядне викінченє того домику коштувало би ще 400 зл[отих]. Так вирахували фахівці – і так, здаєсь, буде коштувати. Як тепер єсть, то єсть тільки зруб і дах: тож потреба підлоги, повали, далі вікна, двері витринкувати, печи дати, комин і т. д. Все те, як вирахували, зробилося поверху суми 400 зл[отих]. В виду того дідич не піднімаєся викінчаню, тільки продає так, як тепер стоїт хата, і морг поля за 500 зл[отих] і з того не хоче нич опустити, а то видаєся Вам за дорогого і я му то також говорив. Дідич твердит, що не дорого бо єму се робит велику різницю на фільварку. Не писавем Вам о тім скорше, бо дідича не було дома.

Здоровлю Вас сердечно і остаюь з довжшим поважаньом Іван Кузів.

**ЛИСТ № (7\* )**

Високоповажаний Пане!

Дуже мені прикро, щом зараз не відписав, але то не з мої вини. Не було мене дома 10 днів, а по повороті забули зараз сказати.

Щодо тої хати дідича, то і вже нема, забрав в Локоть на олієрню. Єнчої хати в селі нема. У нас злива понаробляла трохи шкоди.

Здовжшим поважаньом Іван Кузів парох.

**ЛИСТ № (8\* )**

Високоповажний Добродію!

Прикро ми дуже, що Вам мушу відписати відмовно. У нас в селі тифус від весни. Тепер ще єсть в 3 хатах – в одних троє лежить.

Друге, коло мене тепер цьоця, сестра тещі, вдова по уряднику з колії. Теща у Швайра Созаньского, він повдовів також, та єсть одна жінка, а три умерло в протягу 6 місяців, одно у мене 6 зимі на шарлатину.

Цьоця – стара кубіта, задля проготованя принятя Єпископа піднялася більша праця в домі, тож тепер цьоця ослаблена і роздразнена. Заледво ся тягає, бо мусит дещо припильнувати коло ґаздівства та зварити. До того в тім році служниці великі штурпаки, не велика з них поміч.

Дотого дуже Вас не прошая і дуже ми прикро, що не можу Вас в тім році запросити. Якось ся всьо так зложило неfortunно.

З довжшим поважаньом Іван Кузів.

P. S. Я з відповідею ся спізнив, бо як не було [в] дома, був у родини сво[ї].

- 1 Дем'ян Г. Таланти Бойківщини / Григорій Дем'ян. – Львів: Каменяр, 1991.
- 2 Присяжний Т., Присяжний П., Бандура В. Нетрадиційний погляд на життя і творчість Каменяра (Франко – рибалка і художник слова): Монографія / Т. Присяжний, П. Присяжний, В. Бандура. – Тернопіль: Астон, 2006.
- 3 Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. шоста. В поті чола / Роман Горак, Ярослав Гнатів. – Львів: Вид. центр ім. Івана Франка, 2005. – С. 197-243.
- 4 Маковей О. Із щоденника // Іван Франко у спогадах сучасників / Осип Маковей. – Львів: Книжково-журнальне вид-во, 1956. – С. 213-219; Кузеля З. Із моїх споминів про Івана Франка / Зенон Кузеля // Гнатюк М. (упор.) Спогади про Івана Франка / Зенон Кузеля. – Львів: Каменяр, 1977. – С. 296-299.
- 5 Флюнт З., о. Мої спогади про д-ра Івана Франка / о. З. Флюнт // Діло. – 1927. – 28 травня. – Ч. 117 (Рік XLV). – С. 2; Филипчук І. Спомини про великого бойка (Івана Франка). І. Іван Франко в Самборі / І. Филипчук // Гнатюк М. (упор.) Спогади про Івана Франка. – Львів: Каменяр, 1997. – С. 526-530.; Флюнт З. Мої спогади про д-ра Івана Франка / З. Флюнт // Іван Франко у спогадах сучасників. – Львів: Книжково-журнальне вид-во, 1956. – С. 220-222.
- 6 Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко... – С. 205.
- 7 Blazejevski D. Historical Schematism of the Eparchy of Peremyshl' and Apostolic Administration of Lemkivshchyna (1828-1939). – Львів, 1995. – С. 730.
- 8 Ibid.
- 9 Ibid. – С. 162.
- 10 Ibid. – С. 730.
- 11 Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1982. – Т. 36. – С. 70.
- 12 Кузів І. Життя, буття, звичаї і обичаї гірського народу // Зоря. – 1889. – № 15-16. – С. 262-265; № 17. – С. 282-286; № 18. – С. 299-302; № 19. – С. 317-320; № 20. – С. 336-337; № 21. – С. 351-352.
- 13 Франко І. Передмова до першого тому (видання "Галицько-руські народні приповідки". Львів, 1905) / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1983. – Т. 38. – С. 299.
- 14 Франко І. Нарис з історії українсько-руської літератури до 1890 р. / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1984. – Т. 41. – С. 454.
- 15 Дем'ян Г. Таланти Бойківщини / Григорій Дем'ян. – Львів: Каменяр, 1991.
- 16 Кузів І. Лист до І. Франка від [1886] р. / Іван Кузів // Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Відділ рукописних фондів та текстології (далі – ІЛ). – Ф. 3. – Спр. 1615. – С. 489-490.
- 17 Кузів І. Лист до І. Франка від [1887] р. / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1602. – С. 51-52.
- 18 Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1611. – С. 153-154.
- 19 Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1611. – С. 431-432.
- 20 Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 483, 487-488.
- 21 Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 489-490.



- 22 Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 483, 485-486.  
 23 Филипчук І. Спомини про великого бойка (Івана Франка)... – С. 529.; Маковей О. Із щоденника. – С. 218-219.  
 24 Маковей О. Із щоденника... – С. 219.  
 25 Калинович В. Політичні процеси Івана Франка та його товаришів / В. Калинович. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1967. – С. 125-126.  
 26 Флюнт З., о. Мої спогади про д-ра Івана Франка. – С. 2.  
 27 Филипчук І. Спомини про великого бойка (Івана Франка)... – С. 529.  
 28 Там само. – С. 529-530.  
 29 Дем'ян Г. Таланти Бойківщини. – С. 38.  
 30 Флюнт З. Мої спогади про д-ра Івана Франка... – С. 220.  
 31 Там само. – С. 221-222.  
 32 Кузів І. Лист до І. Франка від [1899] р. / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1611. – С. 117-119.

- (1\*) Публікується вперше за: Кузів І. Лист до І. Франка від [1886] р. / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1615. – С. 489-490.  
 (2\*) Публікується вперше за: Кузів І. Лист до І. Франка від [1887] р. / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1602. – С. 51-52.  
 (3\*) Публікується вперше за: Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1611. – С. 153-154.  
 (4\*) Публікується вперше за: Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1611. – С. 431-432.  
 (5\*) Публікується вперше за: Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 483, 487-488.  
 (6\*) Публікується вперше за: Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 489-490.  
 (7\*) Публікується вперше за: Кузів І. Лист до І. Франка / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 483, 485-486.  
 (8\*) Публікується вперше за: Кузів І. Лист до І. Франка від [1899] р. / Іван Кузів // ІЛ. – Ф. 3. – Спр. 1611. – С. 117-119.

#### SUMMARY

Volodymyr Halyk

Letters of priest Ivan Kuziva to Ivan Franko.

In the article on the basis of eight letters of Ivana Kuziva, addressed Ivan Franko development of *vzamospivpraci* is reflected between a priest and scientist. Friendly relations and features are analysed their scientifically searching to the collaboration.

**Key words:** Ivan Franko, Ivan Kuziv, priest, village of Dideva, epistolary spadschin, mutual relations.